Wat jou aangaat, gaat ook mij aan

Margriet Gosker en haar gevecht voor de vrouw in het ambt



'Toen ik theologie ging studeren, was het ambt voor vrouwen in de gereformeerde kerk nog gesloten. Toch wilde ik al vanaf mijn zestiende predikant worden. Noem het roeping, al hoorde ik niet direct de stem van God.' Aan het woord is Margriet Gosker (60), één van de eerste vrouwelijke dominees in de Gereformeerde Kerken in Nederland. Haar leven staat in het teken van het ambt voor vrouwen, ze schreef haar proefschrift erover. Gosker treft een gebrek aan strijdlust onder katholieke vrouwen en een loyaliteit aan bisschoppen en paus, ook bij progressieven. Een interview.

Gosker is sinds 2004 predikant in Venlo. De protestanten zijn ver in de minderheid in het katholieke Limburg. Boeiend, vindt ze, 'en wie krijgt er op mijn leeftijd nog zo'n kans?' Ze was op de middelbare school al zo geïnteresseerd in de Bijbel dat ze naast Grieks ook Hebreeuws leerde. Ze begon dus met een voorsprong aan haar theologiestudie. Toen in 1969 de synode besloot (drie jaren later dan de Hervormde Kerk) om het ambt voor vrouwen open te stellen, was ze erbij. 'Dat besluit kwam niet uit de lucht vallen natuurlijk, het was allang voorbereid.' Gosker rondde haar studie af en werd meteen predikant. Ze werd beroepen in Heerhugowaard. 'In mijn beroepingsbrief stond dat bij wijziging van mijn gezinsomstandigheden mijn ambt ter discussie zou staan (wat overeenkwam met de kerkorde van die tijd). Toen ik in verwachting was van mijn eerste kind, werd er een kerkenraadsvergadering bijeen geroepen om over mijn toekomst te besluiten. Mijn mannelijke collega kreeg ook een kind en daarover was geen enkele discussie. Stel nu dat ik als dominee ook aanloopmoeilijkheden had gehad, dan hadden ze het feit dat ik een kind kreeg kunnen gebruiken om mij te ontslaan.'

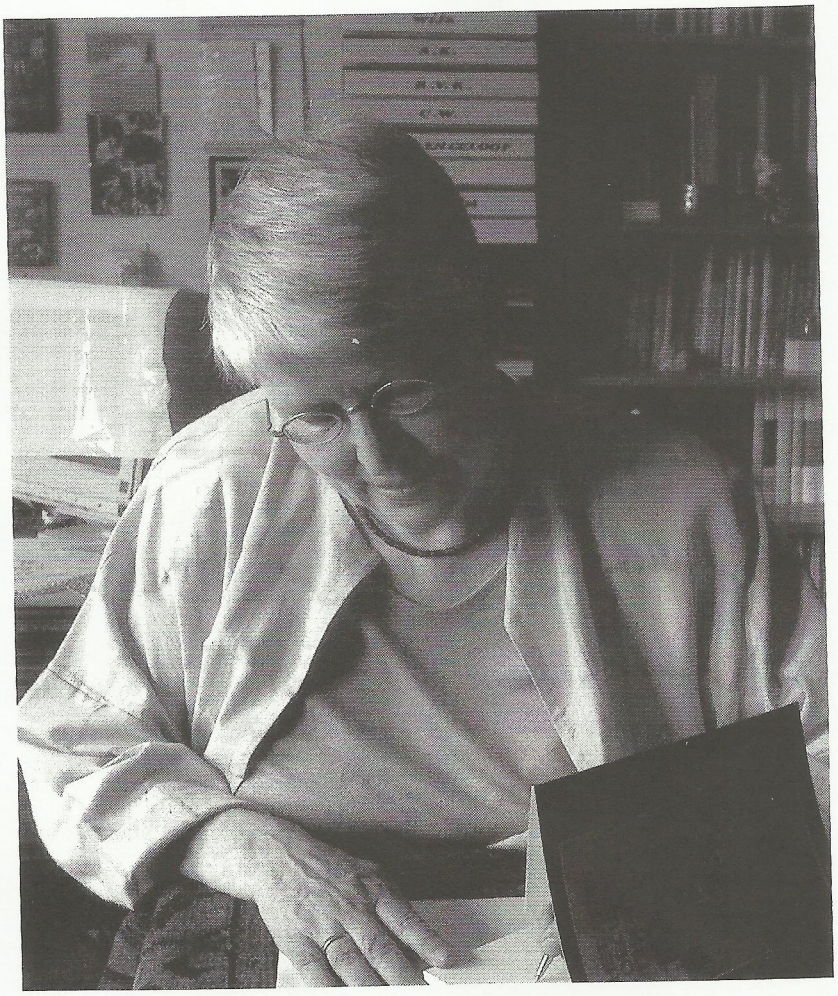
Dienen

'Mijn strategie was om zo goed mogelijk de vragen te beantwoorden. Nu zeg ik: waarom heb ik ooit op die vragen antwoord gegeven! Wat ik ging doen als mijn kind ziek zou zijn? En ik antwoordde dat mijn echtgenoot thuis was en dat we goede regelingen hadden getroffen. Toen ik zo braaf vragen zat te beantwoorden, stond een vrouwelijke ouderling op en zei: Waar zijn we eigenlijk mee bezig? We hebben twee predikanten, ze hebben allebei een gezin. Aan de vrouwelijke predikant vragen we hoe ze dat allemaal denkt op te lossen, maar als de vrouw of het kind van de mannelijke dominee ziek wordt, vragen we hoe we hem kunnen helpen. Het was meteen afgelopen. Niemand heeft meer iets gezegd.
Een vrouw op de kansel was in die tijd

echt een grote verandering. De eerste keren dat ik optrad, ging er een geruis door de rijen. Je hoorde de verbazing. Ik moest het altijd beter doen dan mijn mannelijke collega's. Het grootste compliment dat ik gekregen heb, is dat "je gepreekt hebt als een man". Het klimaat is zeker beter geworden, het is vanzelfsprekender dat vrouwen dominee zijn. Toch blijven er gemeenten waar vrouwen niet mogen preken.' Er is, vindt Gosker, geen enkel goed argument dat tegen vrouwelijke ambtsdragers pleit. Daar staat tegenover dat het de kerkelijke gemeenschap schaadt als priesters, predikanten en kerkenraden alleen maar uit mannen bestaan. 'Iedereen die lid is van de kerk, is lid van de gemeenschap en daarin hebben we elkaar allemaal nodig. Ook in het dienen dat ambt heet. Het wordt vaak als heersen geïnterpreteerd, maar het is dienen. De rooms-katholieke kerk laat wat dat betreft een groot potentieel liggen. De kerk mag dan draaien op vrouwen, maar zij hebben geen enkele beslissingsbevoegdheid.'

Deur dicht

Gosker blijft het dan ook buitengewoon betreurenswaardig vinden dat katholieke vrouwen geen priester kunnen worden. Ze ondersteunt katholieke acties die pleidooien houden voor de openstelling van het priesterambt voor vrouwen van harte. Dus was ze erbij in Dublin in juni 2001 toen 345 vrouwen uit 26 landen spraken over de vrouwenwijding. Het Vaticaan deed er alles aan om de conferentie te dwarsbomen. Onder Roomse druk verbood de Wereldraad van Kerken Aruna Gnanadason, coördinator van het vrouwenprogramma van de Wereldraad, erbij te zijn. Ondanks alle Vaticaanse tegenwerking is de discussie over vrouwenwijding weer helemaal terug op de agenda. 'Prima vond ik dat, want het gaat wel over roeping. Ook rooms-katholieke vrouwen hebben een roeping en willen daaraan gehoor geven. Maar de deur blijft dicht, dat is ontzettend frustrerend'.



Doorgaan en vechten

Gosker verbaast zich over het gebrek aan strijdlust onder katholieke vrouwen, zij zijn de ambtsdiscussie meer dan zat. Maar er speelt ook een ander kerkbesef: er is sprake van een soort trouw aan bisschoppen en paus, ook bij progressieve katholieken. 'Vrouwen die ik tref, en dat waren niet de eerste de besten, zeiden allemaal: we gaan niet trekken aan een dood paard. Dat stelt me teleur. Ik was erbij toen zeven Duitse katholieke vrouwen, allemaal theologen, zich in juni 2002 op een boot in de Donau tot priester hebben laten wijden. Ook van hen kan je zeggen dat ze trekken aan een dood paard. Maar het is zo goed dat ze het gewoon deden. Waarom hebben de progressieve Nederlandse katholieken zich daar niet volledig achter geschaard?'

Hier sta ik

'Ida Raming, een van de vrouwen die gewijd werd, heeft haar hele leven

voor het vrouwelijk priesterschap geknokt. Zij heeft geen gehoor aan haar roeping kunnen geven. Persoonlijk kan ik me haar stap goed voorstellen. Ik wist op mijn zestiende wat mijn roeping was. Ik gun alle vrouwen dat zij hun roeping ook kunnen volgen. Vrouwen mogen geen priester worden, omdat ze per ongeluk het verkeerde lijf hebben. Daar kan ik zo kwaad over worden. De wijding was bij wijze van spreken een luthers moment: hier sta ik en ik kan niet anders. Als alle progressieve katholieken de daad van deze zeven vrouwen gesteund hadden, was deze daad niet zo in de marge gebleven. Ik vraag me af waar die strijdbaarheid gebleven is.'
De zeven vrouwenpriesters werden een maand na hun wijding door het Vaticaan geëxcommuniceerd. Het IKETH, een Europese en interconfessionele organisatie van vrouwelijke theologen (ook joden en moslims), protesteerde in een brief aan alle Duitse bisschoppen. Het protest werd afgewezen omdat "de wijding niet had plaatsgevonden binnen de roomskatholieke kerk".

Meer wijdingen

Een jaar later werden de Oostenrijkse Christine Mayr-Lumetzberger en de Duitse Gisela Forster *contra legem* tot bisschop gewijd, zodat zij nu ook zelf priesters kunnen wijden. Dat gebeurde tijdens de Europese Vrouwensynode in Barcelona, waar de Zuid-Afrikaanse Patricia Fresen tot priester werd gewijd. Twee jaar later volgde haar bisschopswijding. In juni 2004 werden zes vrouwen uit Zwitserland, Frankrijk, Letland, Canada en de VS tot diaken gewijd en een jaar later volgde de Franse Geneviève Beney in Lyon. Beney was de eerste vrouw die gewijd werd onder het pontificaat van Benedictus XVI. Op 25 juli jongstleden werden opnieuw negen vrouwen gewijd, op de St. Lawrence Seaway (tussen Canada en de Verenigde Staten). Vijf voor het diaconaat en vier voor het priesterschap. Ze ontvingen de wijding uit handen van de voornoemde vrouwelijke bisschoppen. In Nederland veroorzaakten deze wijdingen nauwelijks enige rimpeling, laat staan dat er massaal steun werd geboden.

IKETH

Gosker is de Nederlandse contactpersoon van het IKETH, dat afgelopen zomer officieel van start ging. 'Het is nog aftasten, vergelijkbaar met de beginfase van de oecumenische beweging. Je praat met elkaar, ontdekt waarin je overeenstemt en waarin je verschilt. Maar het belangrijkste van een dialoog is dat je luistert én dat je gehoord wordt. Gezien de huidige ontwikkelingen in Europa is het goed dat dit soort verbanden gesmeed worden. Waar ontmoet ik anders een moslimtheoloog? Hier is een platform, waar je mensen spreekt die je anders nooit spreekt.'
Er worden weekeinden georganiseerd, steunbetuigingen geschreven en persberichten rondgestuurd. Het IKETH wil vooral de stem van spirituele vrouwen laten klinken die het gesprek tussen de verschillende religies niet op een confrontatie willen laten uitlopen, en wil plaatsen creëren waar vrouwen elkaar willen ontmoeten op basis van gelijkwaardigheid. 'Wat jou aangaat, gaat ook mij aan', is het motto van het IKETH dat op deze manier ook wil bijdragen aan de vrede in Europa. Niet alleen de vrouwenwijding staat op de agenda, ook de verbetering van de positie van vrouwen binnen hun eigen religieuze gemeenschappen. 'In de eigen gemeenschap moeten vrouwen een gezicht krijgen, daar moeten ze invloed kunnen uitoefenen op het beleid. In het IKETH steunen we elkaar. Met name voor progressieve moslimvrouwen is het moeilijk om je stem te verheffen. Dan kun je wel steun gebruiken. De ontmoetingen zijn bijzonder en geven me ook weer energie voor mijn werk hier.'

Doen

Wat hoopt en verwacht Gosker van de Nederlandse gelovige vrouwen? Dat vrouwen elkaar ontmoeten, steunen, ongeacht bij welke religie ze behoren. Dat vrouwen op deze wijze een bijdrage leveren aan een respectvolle samenleving, waarin vijandbeelden worden afgebroken. Openheid over ons eigen geloof is belangrijk, maar moeilijk en afhankelijk van je persoonlijke situatie.
Nederlandse theologen spreken makkelijker uit dat we op zoek zijn, dan dat we iets gevonden hebben. Maar jonge mensen willen graag het tegendeel horen. Wat ik dan zou antwoorden? 'Dat ik een grond heb in mijn leven, dat God daarin van belang is en dat mijn band met God mij vertrouwen geeft. Ik zou ook zeker zeggen dat een geloofsgemeenschap als vindplaats van belang is. Maar misschien kan ik op die vraag beter antwoorden: je kunt er wel over praten en over preken, maar het gaat om wat je doet.'

Agnes Grond